

GARIZON PROBIJA KOMUNIKACISKU BLOKADU

Kako sam već naveo, sve veze između postrojbi i objekata JNA u Pločama i objekata JNA u drugim gradovima, osim jedne, bile su prekinute ili ometane. No baš preko te jedne veze zapovjednik vojarne Ploče, kapetan fregate Jovanov, uspio je ostvariti kontakt sa zapovjedništvom VPO u Splitu. U prvom kontaktu Jovanov je načelnika štaba Komande VPO, viceadmirala Fridricha Morettia, u Splitu izvijestio samo da je napadnut njegov garnizon i da se puca sa svih strana. U međuvremenu je Morettia nazvao i zapovjednik VPO admiral Mile Kandić i tražio od njega izvješće o tome što se zbiva u Pločama, jer da je obaviješten (ne navodi se odakle) da je počeo napad, ali da ne zna sve detalje. Ovo samo pokazuje koliko je komunikacijska blokada Ploča bila šuplja i da se, posebice ako se zna da je bio značajan broj simpatizera JNA u području Ploča, nije moglo računati na komunikacijsku izoliranost garnizona. Tijekom idućih razgovora Moretti je od Jovanova tražio podatke o razvoju situacije u Pločama, te mu prenosio pitanja Mile Kandića. Kandića je najviše interesiralo jesu li se brodovi izvukli iz luke. Tako je Moretti bio zapravo neka vrsta posrednika između „Isturenog zapovjednog mjesta (IZM) VPO na Visu i garnizona u Pločama, koji zbog dijelom uspjele komunikacijske blokade nije ipak mogao izravno komunicirati s Visom. Može se utvrditi da je prekidanjem linije Vis-Ploče hrvatska strana dobila nekoliko dragocjenih sati za izvođenje akcije. No funkcioniranje veze Ploče-Split omogućilo je intervenciju ratnih brodova i zrakoplova. Pripadnici VP 1065-3 Split, koji su radili na ometanju veza, uspjeli su snimiti dio kasnijih razgovora koji su u tim dramatičnim trenucima vodili zapovjednik vojarne Ploče, kapetan bojnog broda Jovanov i načelnik štaba Komande VPO viceadmiral Moretti u Splitu. Donosim transkript razgovora:

Jovanov (J) : Ponovo napadaju, tražili su da se predamo, da ne bi bilo žrtava, jer su navodno Male Bare i Tatinje pale. Koliko ja vidim brodovi su vani izašli, onaj trajekt sa kojega se pucalo je isplovio i sad neznam da li je on iskrcao neku grupu, vjerojatno tamo na Tatinju.

Moretti (M) : Ti misliš da su Tatinje Pale?

J : Mislim da, sad se ne čuje pucnjava.

M : A prema Malim Barama?

J : Prema Malim Barama ne čuje se ništa, jer nemamo veze, samo se čuje pucnjava na sidrištu. O Malim Barama ne čujem ništa.

M . Ne znaš dali je Janković isplovio, jel manevriše šta ?

J : Jok.

M : Nije, još je tu u vezu !!

J : Ja mislim da on ne može ni izaći.

M : Ne može izaći !!

J : On je blokiran, ima ona sajla, verovatno je ona postavljena ne izlazu.

M : Neka tuče po tim remorkerima.

J : O tome ne znam ja, njega ne mogu dobiti, on se meni ne javlja, nema nikakve veze.

M : Nemaš ni radio vezu !!

J : Imam ja, al mi se on ne javlja ne tu frekvenciju.

M : Jeli ti se javljaju ne radio vezi Male Bare ?

J : Ne javlja.

M : Ni radio veza ne radi !!

J : Zbog radio ometanja velikog

M : Ne možeš znači ni RUP da dobiješ. Jesi li ti sa kim razgovarao?

J : Zvao je predsednik izvršnog veća i on je potražio da ne bude žrtava i da se predamo.

M : Pa to ne možemo napraviti i on neka čuva žrtve, da će ga sutra aviacija poravnati.

J : To sam mu ja rekao, nemoj se igrati.

M : Navuć ćemo aviaciju, potopit ćemo sve, to sve živo će gorit, neka nas ne diraju, mi smo u kasarnama, mi smo miroljubivi, mi nismo ničim vama narušili ništa i neka to prekine jer ćemo morati da odgovorimo, neka sačuva ljude, a objavit ćemo ovo čitavoj štampi domaćoj i stranoj, da su napali ljude i posade koji su bili u kasarnama u vojarnama, i da će oni snositi svu savest onu zbog ljudskih žrtava. E , Jovanov, pokušaj da mu to kažeš jer da si ti izvjestio svoju pretpostavljenu komandu i da će oni sigurno izvjestiti generalštab i da će se poduzeti adekvatne mjere, neka se povuku nazad. Imaš li kakvih žrtava?

J : Izgleda oko kasarne da nema, a neznam tamo jer nemamo vezu.

M : Pokušaj malo radio vezu da uspostaviš. Imaš li kog čoeaka da malo radi?

J : Oni su počeli u 7 i 15 (19.15) i zovem ih.

M : Zoveš ih jeli.

J : Zovem ih.

M : Kakav ti je tvoj pogled odozgo ?

J : Male Bare ja ne vidim.

M : Da, Male Bare ne vidiš, a Tatinje i Jankovića? A gde ti je trajekt onaj?

J : Tu se muva negde.

M : Znači nije izašao, a oko vas pucaju ?

J : Pucketaju s malim prekidima. Ja sam zapovedio da naši municiju ne troše bez potrebe.

M : Ne, ne. Kako će ti funkcionisati minska polja?

J : To imam, one dirigovane postavljene su.

M : Mislim da će to odraditi. Čuj, ti pokušavaj da razgovaraš sa predsednikom izvršnog veća, da ga nagovoriš da prekine, da ne pravi gluposti, dignit ćeš u zrak skladište goriva, sa milion zrna otići će čitavo Kardeljevo. Reci mu, nemoj ga tjerati.

J : Rekao sam mu ja Tatinje ću dignit u zrak, a on će bit srušen.

M : Da,da. Reci da si ti to obavijestio pretpostavljene i do Generalštaba i da će Generalštab obavestiti čitavu jugoslavensku javnost, a i inostranu štampu da je predsednik Izvršnog veća naredio da se napadaju i ubijaju vojnici i starešine, a mi smo bili u kasarnama. Probaj malo, idi malo na to ,ne odustaj od toga ponovo.

J : Dobro, išo sam na to bio.

M : Ajde pa me povremeno izveštavaj.

J : Razumeo.

M : Jel imaš vezu sa svojim komandantom?

J : Nemam.

M : Nikako?

J : Nikako ?

M : Nikako, ja ću ga sada nazvati pa ću ga izvestiti šta ima. Ajde pa ti povremeno svakih pola sata, sat. Nastoj vezu, viči, zovi tu vezu, radio veza mora da ti da toki-voki, nešto. Ajde zdravo, držite se.

J : Zdravo.

Kao što je vidljivo iz transkripta, Moretti je obećao intervenciju zrakoplova. Do te intervencije bi zasigurno došlo i bez ostvarivanja ovog kontakta, jer je zapovjedništvo VPO već iz drugog izvora doznalo za napad, no najvjerojatnije nešto kasnije, čime bi se pružila mogućnost da se izvuče veća količina oružja i izbjegne stradanje ljudi koji su bili u skladištu Male Bare. Tako je propuštanjem uspostavljanja komunikacijske blokade u konačnici umanjen uspjeh akcije.

Što se tiče zračne pomoći garnizonu u Pločama, premda je Jovanovu obećao borbenu djelovanje zrakoplova na Ploče, viceadmiral Moretti bio je ipak samo načelnik i nije o slanju zrakoplova mogao sam odlučiti. Za to je ovlasti imao samo zapovjednik VPO admiral Mile Kandić, koji je tada boravio IZM-u na Visu. Stoga je i rekao da će on nazvati „komandanta“.

Naime, prema vojnom ustroju, ako neka postrojba zatraži podršku zrakoplovstva, ona nije obvezatna, nego se ona odobrava u štabu zrakoplovstva. Tako je i traženje iz Ploča nužno moralo ići preko zapovjedničkog mjesta na Visu prema štabu zrakoplovstva. Naime, zrakoplovstvo je bilo samostalno zapovjedništvo s odgovarajućim ustrojem. Dakle, Moretti je preko Visa zatražio uporabu zrakoplovstva, što mu je Kandić, naravno, odobrio. Potom je aktivirana i izvela zračni napad na Ploče 97. avio-brigada pod zapovjedništvom potpukovnika Živomira Ninkovića; njegovi borbeni zrakoplovi bili su tada u zračnim bazama u Mostaru i Zemunik. Toj postrojbi osnovna je zadaća bila pružanje zračne podrške Vojnoj pomorskoj oblasti i bila je uvježbana za takve djelatnosti i prilagođena za područje nadležnosti VPO. Ta avio-brigada sa VPO u osnovi je činila jedinstvo, pa je admiral Mile Kandić čak imao zapovjednih ovlasti i prema 97. avio-brigadi. Naime, zrakoplovna postrojba koja je izgrađena za određene namjene u slučaju ratnog stanja, dolazi pod izravno zapovjedništvo VPO-a. Tako zahtjev za djelovanje zrakoplovstva nije odobran na nekom drugom višem mjestu organizacije zrakoplovstva, nego na Visu odlukom zapovjednika Kandića.

Tijekom razgovora koji je Moretti imao s Kandićem shvatio je da na Vis stalno pristižu nove informacije „iz drugih izvora“ o stanju u Pločama. U razgovoru mu je Kandić rekao da je već zapovjedio da brodovi iz taktičke grupe Lastovo idu u pomoć Pločama, te da u akciju krenu lovci bombarderi. Moretti ga je opominjao da je djelovanje noću vrlo opasno jer da se nezna stanje na terenu i da bi moglo biti žrtava i na strani JNA. Kandić ga je uvjeravao da će avioni prije napada osvijetliti prostor da bi se utvrdilo što se treba napasti i da neće biti problema. Nakon što je od admirala Kandića dobio potvrdu da će biti izveden zračni udar na napadače na vojne objekte, Moretti je ponovo nazvao Jovanova i obavijestio ga o skorom djelovanju zrakoplova.

Tijekom razgovora Moretti se nastojao informirati koji su sve objekti pod nadzorom vojske, a koji su izgubljeni. Naime, željelo se izbjeći da zrakoplovi borbeno djeluju po svojim vojnicima. I tad dio razgovora koji je vođen oko 22:45 sati snimljen je :

M : Alo, admiral Moretti, jel si tu, daj mi malo. Kako ti izgleda to? Jesi li uspostavio ikakvu vezu sa svojim? Nemaš vezu s Malim Barama, s Tatinjem? Jel se puca?

J : Puca, puca.

M : A čuj, Znači nije palo. Pazi, jel ti palo Tatinje?

J : A za Tatinje ne znam ništa.

M : A Male Bare?

J : Ne znam, ja mislim da jeste.

M : Čuj, jel iznad tebe na toj koti 158 Stražbenica, jel od tamo tuče neko ?

J : Ne znam.

M : Janković mi traži da djelujem po toj koti gore.

J : .....

M : Molim, ko po koti, pazi mene interesira. Čuj, sad će ti za koji minut naletit avijacija. Mene interesira tko je na koti 158 Stražbenica.

J : Oni su.

M : Oni, jel pucaju.

J : Ne znam, ona mi je iza mene.

M : J...ga Pazi sad, budite u spremnosti, sad će ti naletit avijacija, osvetlit će to i tući će verovatno po toj koti. A ja ne znam za Male Bare jesu li pale ili nisu. Pokušavaj opet, provajte sa vezom. Avijacija ide za moralnu podršku. Nastoj uspostaviti vezu. Jel imaš vezu s Jankovićem?

J : Nemam.

M : Reci što radi, jel izašo?

J : Nije.

M : J...ga u glavu, jel se okreće, jel pucaju na njega.

J : Pucaju.

M : Puca li on ?

J : Puca.

M : Neka udare s tim topovima. Dobro, budi sad spreman pa ćeš mi se javiti, nemoj da te ja stalno zivkam, pa ćeš mi javiti kakav je efekat i dejstvo. Ali pazi na ovo. Kad ti krene na kotu 158, a predsedniku Izvršnog vijeća reci sutra nek se iseli iz Ploča, jer neće ih biti il će te pustiti na miru.

I sad mu kaži, gospodine predsedniče, sad imam reč ja u ime ljudi, a ti povuci odmah, a ako ne povučesh odma svoje ljude u vojarne svoje, vidjet ćeš kako to izgleda zora. A jel me ti razumeš?

J : Razumjem.

M : E tako, tako, zovi ti i reci gospodine predsjedniče sad mi imamo reč sledećih 15 minuta, a ako nećete poslušati i odustat od napada onda ćete imati ono, a objavit ćemo vašim građanima da ste to vi tražili. Jel me čuješ ?

J : Čujem.

M : E tako, zamoli ga lijepo da ti moraš da se braniš i da si moro tražiti pomoć. E, e, zamoli ga da on povuče sve, a ti sad ovo prati, pa ga pozovi samo malo da vidi kako to izgleda i zamoli ga da to prestane. Ajd zdravo.

Bio je to ujedno i posljednji razgovor između Komande VPO u Splitu i vojarne u Pločama. Naime, hrvatske obrambene snage ucijenile su njihovim obiteljima veziste na veznom centru Rota kod Kune na Pelješcu da se više preko ovog centra ne smije održavati veze, nakon čega je veza Komanda VPO-Ploče potpuno prekinuta. Svih 14 vojnika i dva časnika predali su tada bez borbe i oružje i postaju policajcima iz Dubrovnika. Tu akciju pod imenom „Krk“, u ime Obavještajne Uprave HV-a, koja ju je organizirala, vodili su Marko Pecotić i Pero Kovačević.

Nakon prekida ovog razgovora Komandu VPO u Splitu nazvali su i iz Generalštaba u Beogradu, i to iz ratnog zrakoplovstva te su se interesirali za stanje, no Moretti ih je mogao samo izvijestiti da je izgubio vezu s Pločama.